

Újabb régészeti feltárások az aquincumi katonaváros nyugati szélén

(Budapest, III. ker., Selmeci utca 34., San Marco utca 32., Bécsi út 123., Kiscelli út 74., Vályog utca 6-8.)

Az aquincumi katonaváros nyugati városszélének kutatásában általános probléma volt az előkerült, térben egymástól távol eső régészeti objektumok, visszabontott falak, tereprendezések egymáshoz való relatív kronológiájának tisztázása, valamint a jelenségek beillesztése a város egészének (MÓCSY 1953) abszolút kronológiájába. A 2000. év feltárásai során sikerült némileg bővebb információkat szereznünk erről a területről. (1. kép)

Egyre valószínűbb, hogy az aquincumi katonaváros szélén – hasonlóan más katonai jellegű településekhez – lazább beépítéssel számolhatunk, mint a város főútjai mellett. (KOVÁCS 1999)

Az elmúlt év ásátásainak helyszínén újabb út vagy telekhatár nem került elő, a mai San-Marco utca-Zápor utca vonalában lévő észak-déli római út tájolására csak következtethetünk a feltárt épületek tájolásából.

A Selmeci utca 34. számú telken a PROPSZT Szerkezetépítő Kft. tár-

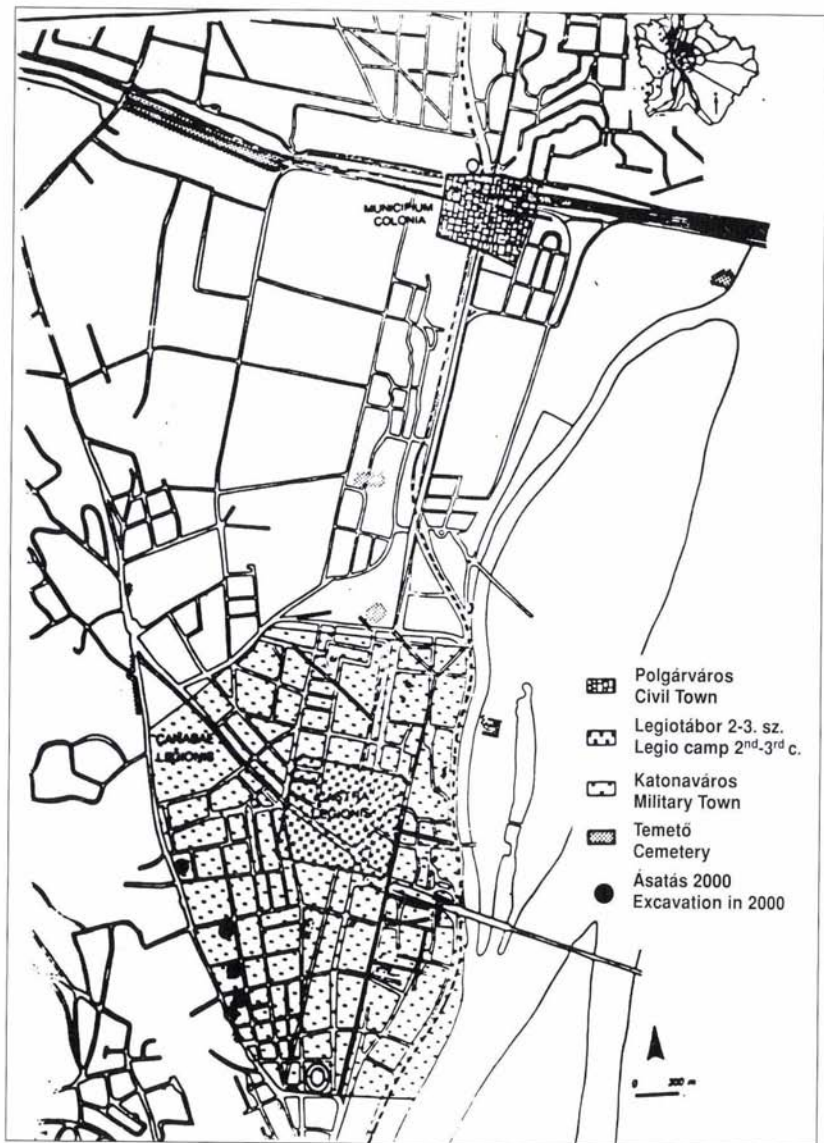
Recent excavations at the western edge of the Aquincum Military Town

(Budapest III, 34 Selmeci Street, 32 San Marco Street, 123 Bécsi Road, 74 Kiscelli Road, 6-8 Vályog Street)

The general problem in research on the western edge of the Aquincum Military Town include clarification of the relative chronological positions of the archaeological features, dismantled wall remains and landscaping works unearthed far from each other, and fitting these features into the absolute chronology of the whole of the town. Somewhat more could be learned about this territory in consequence of the excavations in 2000. (Fig. 1.)

It seems more and more probable that a looser habitation can be expected at the edge of the Aquincum Military Town than in the core of the town, similarly to other settlements with military features. (KOVÁCS 1999)

No road or lot boundary was uncovered at the site of last year's excavation. The orientation of the north-south running Roman road along present day San Marco Street and Zápor Street can only be guessed out from the orientation of the unearthed buildings.

1. kép: A 2000 év feltárásai
Fig. 1.: Excavations in 2000

sasházának alapozási munkái előtt végeztünk megelőző régészeti feltárást. A katonaváros nagyobb lakóházának részlete került elő, amelynek lezárása észak felé a Selmeci utcai úttest, kelet felé a San Marco utcai úttest alatt lehet. A feltárt lakószobák egy perystiliosos udvart vettek körül. Az eredeti épületet a 2. század elején emelték majd a 3. század első évtizedeiben jóformán teljesen megújították. (2. kép) A házat a 3. század első felében még háromszor korszerűsítették. Az épületet a század hetvenes éveire keltezhető tereprendezés során bontották el, a falak kőanyagával planírozták el a területet.

Ugyanezt a tendenciát figyelhetjük meg a San Marco utca 32. telken, ahol egy 2-3. századi ház néhány helyiségét tártuk fel. Az eredeti 2. századi épületet itt is háromszor alakították át a 3. század első

Archaeological excavations were conducted preceding the foundation of a block of flats by the PROPSZT Szerkezetépítő Kft. on lot 34 Selmeci Street. A fragment from a larger dwelling house in the Military Town was unearthed. Its end walls are probably under the road surface of Selmeci Street in the north and that of San Marco Street to the east. The unearthed dwelling rooms encircled a courtyard with a perystilium. The original building was constructed at the beginning of the 2nd century and then was nearly totally reconstructed in the first decades of the 3rd century. (Fig. 2.) The house was improved three more times in the first half of the 3rd century. The building was pulled down during the landscaping work which has been dated to the 70s of the century. The stone material from the walls was used for leveling of the surface.

2. kép: 3. századi perystilium fala és alatta az elbontott 2. századi pillér nyoma
Fig. 2.: The wall of the perystilium from the 3rd century and the trace of pulled down pillar from the 2nd century

felében. A 4. század elején viszont ez a terület már külterületnek számított, a visszabontott épület helyére már temetkeztek, a megmaradt falalapozásokat sírkertnek felhasználva. Az itt előkerült 4. századi feldúlt téglasírok a területünktől nyugatra lévő temető egyik parcellájához tartozhattak.

A városrész feladásához és katonai jellegű átalakításához nyertünk újabb információt a Bécsi út 123. telek szondázó jellegű feltárásán. Az újkori rétegek alatt az 1999-ben (MADARASSY 2000, 46-55.) a Bécsi út 127. telken már megfigyelt, 268-270 közé keltezhető cölöpkonstrukciós védműrendszer nyugati szélét sikerült dokumentálnunk. (3. kép)

A Kiscelli utca 74. telek szondázó jellegű régészeti kutatása során egy 2-3. századi ház visszabontott falát és az épület elplanírozásának nyo-

The same tendency could be observed on lot 32 San Marco Street, where a few rooms from a house from the 2nd – 3rd centuries were unearthed. The building, established in the 2nd century, was reconstructed three times in the first half of the 3rd century. At the beginning of the 4th century, however, this region was already considered the outskirts of town. The area of the pulled down house was used for burials, and the remaining wall foundations formed part of graveyards. The violated brick graves from the 4th century probably belonged to a section of the cemetery west of this territory.

The test excavations on lot 123 Bécsi Road provided information on the abandonment and military reconstruction of the town district. We could observe the western edge

of the post-structure defence works dated from between AD 268 and 270, discovered under modern layers on lot 127 Bécsi Road in 1999. (MADARASSY 2000, 46-55.)

The remains of the dismantled wall of a house from the 2nd – 3rd centuries and

3. kép: Cölöpkonstrukciós védműrendszer nyoma
Fig. 3.: Traces of the post-structure defence works

mait sikerült megfigyelnünk. A katonaváros kiürítése utáni periódusban – mint a San Marco utca 32 telken – egy későrómai segédcsapat temetkezett az elplánírozott épületek mentén. Néhány téglasírt csak megfigyeltünk, a kutatóárokban egy földsír edény- és gyöngymelléklete és egy melléklet nélküli csecsemősír került elő. A leletanyag alapján ez a temető egyik legkésőbbi parcellájához tartozhatott, a 4-5. század fordulójára keltezhető. A terület tulajdonosa, az IMMOBIL-INVEST Kft. a régészeti örökség védelmében a tervezett társasház alapozását áttervezte, így a telek teljes feltárásától eltekinthettünk.

A Vályog utca 6. telek feltárása jelenleg is folyik. A területünktől északra lévő Vályog utca 8. telken 1995-ben (MADARASSY 1996, 53-60.) egy kelet-nyugati irányú út, az ettől északra álló épület néhány helyisége, valamint a városrész feladása után létesített későrómai temető sírjai kerültek elő. Most az úttól délre lévő római épület utolsó periódusát sikerült megfigyelnünk. Ezt az épületet a 3. század első felében, Caracalla és Alexander Severus uralkodása között építették át, a területen előkerült nagymennyiségű falfestmény is erre az időszakra keltezhető. A városrész kiürítésekor ezt a lakóházat szisztematikusan

traces of the levelling of the building were found during test excavation on lot 74 Kiscelli Street. In the period following the abandonment of the Military Town, a late Roman auxiliary troop buried its dead by the levelled buildings, similarly to the situation on lot 32 San Marco Street. Some brick graves were only observed. The vessel and bead grave goods from an earthen grave and the grave of an infant without grave-goods were unearthed in the test trench. Judging from the find material, the graves belonged to one of the latest sections of the cemetery. They can be dated to the turn of the 4th and 5th centuries. The owner of the lot, the IMMOBIL-INVEST Kft. redesigned the foundation of the block of flats in order to protect the archaeological heritage, so excavation of the entire lot was not necessary.

The excavation of lot 6 Vályog Street has not yet been finished. Here too, the owner, the FICHERBAU Kft. redesigned the foundations of the deep garage so that the majority of the features from the 2nd and 3rd centuries will stay unharmed. An east-west running road, some rooms from a building north of it and the graves from a late Roman cemetery established after the abandonment of the town

4. kép: Sorba rakott gerendák
Fig. 4.: Beams in a row

bontották le, a tetőgerendákat egy sorba rakták, (4. kép) majd ezután bontották el a falakat, a főfalak kőanyagát elszállították, a vályogtég-lából épített osztófalakat pedig elplanírozták a területen, ezeknek a kőalapozása a földben maradt.

A 4. században a későrómai teme-

5. kép: Az 59. számú sír részlete
Fig. 5.: Grave no. 59 (detail)

district were unearthed on lot 8 Vályog Street, north of our territory, in 1995. (MADARASSY 1996, 53-60.) At this time, the last phase of the Roman period, from an area south of the road, could be observed. The building was reconstructed between the reign of Caracalla and

Alexander Severus in the first half of the 3rd century. The large number of mural fragments found in the area can be dated to the same period. This dwelling house was systematically pulled down at the time the district was evacuated. The roof

beams were lined up in a row, (Fig. 4.) then the walls were pulled down. The stone material from the main walls were transported away, the dividing walls made of adobe bricks were levelled. The stone foundations of these walls were left in the earth.

The late Roman cemetery extended to this lot as well in

tő erre a telekre is kiterjedt., eddig 12 sírt tártunk fel. (5. kép) Az előző évek feltárásaihoz képest új eredményt jelentett, hogy itt a sírok többségénél a beásás eredeti szintjét is sikerült megfigyelnünk, Előkerült egy, a század végére keltezhető be-kötőút részlete is, amelynek bontása során dokumentálhattuk a temetkezésekhez használt kocsik keréknyomait.

Madarassy Orsolya

the 4th century. Twelve graves have so far been unearthed. (Fig. 5.) One new feature, compared to results of former excavations, is that most of the graves are already observable at the level from which they were dug. A fragment of an approach road, dated from the end of the century, was also found. We could observe the wheel tracks of the carts used at the burials.

Orsolya Madarassy

Irodalom/References:

KOVÁCS 1999 – KOVÁCS P.: Vicus és castellum kapcsolata az alsó-pannoniai limes mentén. Piliscsaba (1999)

MADARASSY 1996 – MADARASSY O.: Régészeti kutatások az aquincumi katonaváros nyugati peremén. Aquincumi füzetek 2 (1996)

MADARASSY 2000 – MADARASSY O.: Régészeti kutatások az aquincumi katonaváros területén Aq.f.6. (2000)

MÓCSY 1953 – MÓCSY A.: Das territorium legionis und die canabae in Pannonia. Acta Ant. Hung.3. (1953)